

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. lapkričio 17 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Danguolės Bublienės (pranešėja), Andžej Maciejevski ir Gedimino Sagačio (kolegijos pirmininkas),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal bankrutavusios kooperatinės bendrovės kredito unijos „Vilniaus taupomoji kasa“ kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. gruodžio 10 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės bankrutavusios kooperatinės bendrovės kredito unijos „Vilniaus taupomoji kasa“ ieškinį atsakovams uždarajai akcinei bendrovei „Baltijos auditas“, „Ergo Insurance SE“, Lietuvoje veikiančiam per „Ergo Insurance SE“ Lietuvos filialą, I. I. (I. I.), D. Č., E. P., R. P. (R. P.), J. R. ir J. B. dėl žalos atlyginimo, trečiasis asmuo bankrutavusi finansų maklerio įmonė uždaroji akcinė bendrovė „Baltic Stockholm Sparkassa“.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių priežastinį ryšį kaip vieną iš turto vertintojo civilinės atsakomybės sąlygų, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė bankrutavusi kooperatinė bendrovė kredito unija „Vilniaus taupomoji kasa“ (toliau – ir Unija), atstovaujama nemokumo administratorės J. K., su ieškiniu, kurį vėliau patikslino, kreipėsi į teismą, prašydama: 1) pripažinti neteisinga (netinkama) 2010 m. rugpjūčio 25 d. rinkos vertės nustatymo ataskaita (toliau – ir Ataskaita) ieškovei sukeltą žalą draudžiamuoju įvykiu pagal atsakovių UAB „Baltijos auditas“ (toliau – ir Vertintoja) ir UADB „Ergo Lietuva“ sudarytą 2012 m. liepos 19 d. turto ir verslo vertintojų profesinės civilinės atsakomybės draudimo sutartį; 2) priteisti 672 990,04 Eur žalos atlyginimą, šią sumą tarp atsakovių paskirstant tokia tvarka: a) 86 886,01 Eur priteisti solidariai iš atsakovių UAB „Baltijos auditas“, „Ergo Insurance SE“, Lietuvoje veikiančio per „Ergo Insurance SE“ Lietuvos filialą (toliau – ir Draudikas), D. Č., E. P., I. I., R. P., J. B. ir J. R.; b) 58 6104,03 Eur priteisti solidariai iš atsakovių UAB „Baltijos auditas“, D. Č., E. P., I. I., R. P., J. B. ir J. R.; 3) priteisti 6 proc. metines procesines palūkanas nuo priteistos sumos už laikotarpį nuo bylos iškėlimo teisme iki teismo sprendimo visiško įvykdymo; 4) priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
3. Ieškovė nurodė, kad finansų maklerio įmonės UAB „Baltic Stockholm Sparkassa“ (toliau – ir Skolininkė) užsakymu 2010 m. rugpjūčio 25 d. Vertintoja atliko žemės sklypo Vilniaus r. sav., Kalniškių k., (toliau – Žemės sklypas) rinkos vertės nustatymą ir parengė Ataskaitą, šią Skolininkė, siekdama gauti paskolą, pateikė ieškovei. Skolininkės vertinimą 2010 m. rugsėjo 3 d. atliko Unijos paskolų komiteto narė J. B.. Paskolos suteikimui 2010 m. rugsėjo 3 d. pritarė Unijos paskolų komiteto nariai R. P. (komiteto pirmininkas), J. B. ir J. R. (buv. K.), vienbalsiai balsuodami už paskolos suteikimą. 2010 m. rugsėjo 6 d. Unijos valdybos posėdyje dalyvavo ir už paskolos suteikimą Skolininkei balsavo Unijos valdybos nariai I. I. ir E. P., valdybos narys D. Č. nedalyvavo, tačiau sprendimo neužprotestavo. 2010 m. rugsėjo 6 d. paskolos sutartimi Skolininkei buvo suteikta 2 380 000 Lt (689 295,64 Eur) paskola. Sutartiniais įsipareigojimams pagal šią sutartį užtikrinti Skolininkė įkeitė Žemės sklypą. 2012 m. rugpjūčio 31 d. susitarimu paskolos grąžinimo terminas pratęstas iki 2017 m. rugpjūčio 30 d. Klaipėdos apygardos teismo 2014 m. sausio 28 d. nutartimi Skolininkei iškelta bankroto byla. Vilniaus apygardos teismo 2014 m. vasario 7 d. nutartimi ieškovei taip pat iškelta bankroto byla. Klaipėdos apygardos teismas 2015 m. vasario 4 d. nutartimi patvirtino 2 637 003,93 Lt (763 729,13 Eur) ieškovės reikalavimą Skolininkės bankroto byloje.
4. Ieškovės bankroto administratoriui patikrinus Unijos dokumentus paaiškėjo, kad Ataskaitoje geroka i pervertinta įkeisto Žemės sklypo vertė. Ataskaitoje nurodytos vertės (2 647 000 Lt (766 612,19 Eur)) ir realios Žemės sklypo rinkos vertės skirtumas yra ne mažesnis kaip 49 kartai. Be to, sprendimą dėl paskolos suteikimo Unijoje bendrai priėmę paskolų komitetas ir valdyba netinkamai įvertino Skolininkės patikimumą, jos finansines galimybes pačiai grąžinti paskolą, skolininkės pajamų šaltinius ir paskolų grąžinimo būdus, skolininkės turimą turtą, finansinę padėtį, mokumą, pajamas ir kt. reikšmingą informaciją.
5. Ieškovė nurodė, kad reikalavimas dėl žalos atlyginimo reiškiamas solidariai, kadangi žala atsirado dėl atskirų, viena nuo kitos priklausomų priežasčių sąveikos, t. y. valdybos ir paskolų komiteto nariams veikiant atskirai, tačiau kiekvieno jų neteisėtiems veiksams esant būtinaja žalos atsiradimo priežastimi. Kadangi Ataskaita yra reikšmingas dokumentas vertinantis Skolininkės būklę, todėl Vertintoja, kuri netinkamai vykdė pareigas, taip pat prisidėjo prie žalos padarymo. Pagal 2012 m. lapkričio 19 d. draudimo liudijimą Vertintoja apsidraudė civilinę atsakomybę 300 000 Lt (86 886,01 Eur) suma, taigi dėl šios sumos Draudikas atsako solidariai su Vertintoja.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

6. Vilniaus apygardos teismas 2020 m. rugpjūčio 19 d. sprendimu ieškovės ieškinį tenkino iš dalies – priteisė ieškovei iš atsakovės UAB „Baltijos auditas“ 201 897 Eur žalos atlyginimą ir 6 proc. metines procesines palūkanas nuo priteistos sumos už laikotarpį nuo bylos iškėlimo teisme iki teismo sprendimo visiško įvykdymo, o kitą ieškinio dalį atmetė ir paskirstė bylinėjimosi išlaidas.
7. Teismas nustatė, kad Skolininkė, teikdama Unijai prašymą suteikti paskolą, pateikė ir rėmėsi UAB „Baltijos auditas“ parengta Ataskaita, kuria įvertintas paskolos lėšoms įsigyjamas ir paskolai užtikrinti įkeičiamas Žemės sklypas. Teismas konstatavo, kad Ataskaita parengta akivaizdžiai netinkamai, nes joje nepateiktas turto vertės nustatymo pagrindimas, palyginamieji objektai pasirinkti netinkamai, neaparti turto vertinime taikyti koeficientai. Ataskaitoje nustatyta Žemės sklypo kaina yra 65 kartus didesnė už teismo ekspertės ir 49 kartus didesnė už VĮ Registrų centro nustatytą Žemės sklypo kainą. Teismas pažymėjo, kad vertinimo neteisingumą patvirtina ir tai, kad 6 dienos iki atlikto vertinimo Žemės sklypas buvo parduotas už 165 kartus mažesnę kainą, nei nustatyta Ataskaitoje, vėliau Žemės sklypas buvo parduotas už 110 kartų mažesnę kainą, nei nustatyta Ataskaitoje. Teismas padarė išvadą, kad UAB „Baltijos auditas“ parengė teisės aktų reikalavimų neatitinkančią Ataskaitą ir tokiu būdu pažeidė Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymo (toliau – TVVPI) 22 straipsnio 2 dalies 10 punkto reikalavimus ir Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.263 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą rūpestingumo pareigą. Atsakovė žinojo, kad Ataskaita bus panaudota turto įkeitimui, todėl jos veiksmai prisidėjo prie žalos Unijai kilimo sąlygų sudarymo. Teismo vertinimu, Vertintoja, elgdamasi kaip apdairus asmuo, turėjo galimybę numatyti žalingų padarinių subjektui, kuris rensis jos parengtą neteisėtą turto vertinimo ataskaitą, atsiradimą. Rizika, kad neteisėtai parengta turto vertinimo ataskaita nebus kvestionuojama ją gavusių suinteresuotų asmenų, šie asmenys ją priims kaip teisingą ir ja remdamiesi priims atitinkamus sprendimus, tenka tokią ataskaitą parengusiam subjektui. Atsižvelgdamas į tai, teismas konstatavo, kad egzistuoja teisinis priežastinis ryšys tarp UAB „Baltijos auditas“ neteisėtų veiksmų ir ieškovės patirtos žalos.
8. Teismas nustatė, kad Ataskaita parengta galiojant Vertintojos ir Draudiko turto ir verslo vertintojų profesinės civilinės atsakomybės draudimo sutarčiai Nr. 710-670-100226. Paskutinė draudimo sutartis Nr. 710-670-100270 galiojo nuo 2012 m. liepos 24 d. iki 2013 m. liepos 24 d. Draudimo polisę pažymėta, kad draudimo sutartis sudaryta pagal Turto ir verslo vertintojų profesinės civilinės atsakomybės draudimo taisyklės Nr. 042. Šių taisyklių 2.1 punkte nustatyta, kad draudžiamuoju įvykiu laikomas įvykis, dėl kurio nukentėjęs asmuo draudimo sutarties galiojimo laikotarpiu pareiškia pretenziją. Teismas pažymėjo, kad ieškovės atstovas pretenziją dėl netinkamo turto vertinimo sukeltos žalos atlyginimo išsiuntė Vertintojai ir Draudikui 2014 m. gruodžio 22 d., o draudimo apsauga pagal paskutinę draudimo sutartį galiojo iki 2013 m. liepos 24 d. Kadangi ieškovės pretenzija buvo gauta praėjus pusantrų metų nuo draudimo apsaugos pabaigos, teismas padarė išvadą, kad įvykis neatitinka draudžiamąjo įvykio požymių, todėl ieškinio reikalavimą Draudikui atmetė.
9. Teismas taip pat konstatavo, kad Unijos paskolų komiteto nariai sprendimą dėl paskolos Skolininkei suteikimo priėmė aplaidžiai vykdydami savo pareigas, nes suteikiant paskolą nebuvo surinkta jokių duomenų, pagal kuriuos būtų buvę galima patvirtinti Skolininkės bendros būklės įvertinimo padarytas išvadas ir pagrįsti paskolų komiteto nutarimą. Unijai nebuvo pateikta duomenų apie Skolininkės vadovą, kuris vadovavo tik 5 mėn., jo išsilavinimą, veiklą bei kitų finansinių įsipareigojimų tinkamą įvykdymą ir tinkamą ūkinės veiklos organizavimą. Skolininkės vadovas nenurodė jokio turimo turto, išskyrus abstrakčius teiginius apie vertybinius popierius, likučius kredito įstaigose, negautas pajamas už produkciją, tačiau niekas nesiaiškino, ar toks turtas realiai egzistuoja ir kokia jo vertė. Nebuvo surinkta duomenų, kokia veikla Skolininkė užsiima ir kokią produkciją gamina. Paskolos buvo prašoma žemės sklypui pirkti bei apyvartinėms lėšoms. Nekilnojamojo turto pirkimas turėjo būti vertinamas kaip investicinis projektas, tačiau investicinio projekto nepareikalauta ir nesiaiškinta, kokiai veiklai finansų maklerio įmonei reikalingas žemės sklypas, taip pat nesurinkti jokie duomenys apie apyvartinių lėšų poreikį, visiškai nesidomėta Skolininkės veikla bei jos galimybėmis grąžinti paskolą. Paskolų komiteto nariai, neturėdami jokių duomenų apie Skolininkės veiklą ir finansinę padėtį, neturėjo kuo pagrįsti ir negalėjo daryti paskolų komiteto posėdžio protokole nurodytų išvadų, kad paskola bus grąžinama iš apyvartinių lėšų, o Skolininkės finansinis pajėgumas ir reputacija yra geri. Be to, teismo vertinimu, paskolų komiteto nariai, atidžiai atlikdami savo pareigas, turėjo pastebėti Ataskaitos trūkumus, nes jie buvo akivaizdūs. Įvertinęs nurodytas aplinkybes, teismas padarė išvadą, kad paskolų komiteto nariai, aplaidžiai vykdydami savo pareigas patikrinti ir įvertinti paskolos paraškos pagrįstumą, galimybes grąžinti paskolą bei naudodami akivaizdžiai teisės aktų reikalavimų neatitinkančią Ataskaitą, pažeidė CK 6.246 straipsnio reikalavimus, o R. P., būdamas paskolų komiteto pirmininkas, – ir CK 2.87 straipsnio reikalavimus. Esant pernelyg didelei Skolininkės rizikai priėmus nepagrįstą sprendimą suteikti paskolą, kurią susigrąžinti Unija neteko galimybės, Unija patyrė žalos ir taip pasireiškė paskolų komiteto neteisėtų veiksmų bei atsiradusios žalos priežastinis ryšys.
10. Teismas taip pat nusprendė, kad Unijos valdybos nariai I. I. ir E. P., veikdami kaip finansų srities profesionalai, nepaisydami akivaizdžiai didelio Skolininkės rizikingumo, neturėdami jokių pagrįstų įrodymų, kad Skolininkė bus pajėgi grąžinti paskolą ir ją grąžins, išdavė nepatikimą blogos finansinės būklės asmeniui paskolą ir ši nebuvo grąžinta. Valdybos veiksmai nesiaiškinant jokių reikšmingų aplinkybių dėl Skolininkės galimybių grąžinti paskolą, naudojant akivaizdžiai netinkamas reikalavimo užtikrinimo priemones, nustatant mokėjimų grafiką tokiu būdu, kad paskolos iš viso nereikėtų grąžinti, išduodant paskolą nesumokėjus reikiamo pajaus, rodo, kad valdyba nesitikėjo, jog paskola bus grąžinta. Tokiu būdu valdyba atliko neteisėtus veiksmus, kurie lėmė žalos Unijai padarymą. Taigi Unijos valdybos nariai, suteikdami nuostolingą paskolą, pažeidė CK 2.87 straipsnyje nustatytas pareigas ir dėl to jiems kyla civilinė atsakomybė.
11. Teismas padarė išvadą, kad bankroto administratorius apie ginčo sandorius sužinojo nuo dokumentų apie šių sandorių sudarymą gavimo dienos. Nors byloje nėra duomenų, kada bankroto administratoriui buvo pateikti Unijos dokumentai, tačiau, net ir vertinant, kad dokumentai perduoti nutarties dėl bankroto bylos iškėlimo įsiteisėjimo dieną (2014 m. balandžio 7 d.), 2015 m. vasario 23 d. ieškinys atsakovėms UAB „Baltijos auditas“ ir „Ergo Insurance SE“ pateiktas nepraleidus CK 1.125 straipsnio 7 ir 8 dalyse nustatytų terminų ieškinio reikalavimams, kylantiems iš draudimo teisinių santykių ir dėl žalos atlyginimo. Tačiau teismas atkreipė dėmesį, kad ieškinys Unijos paskolų komiteto nariams ir valdybos nariams paduotas tik 2020 m. liepos 13 d., nors jau 2015 m. vasario 23 d. ieškinio pateikimo teismui metu paskolos santykių su Skolininke dokumentai bankroto administratoriui buvo gerai žinomi. Teismas konstatavo, kad ieškovė praleido ieškinio senaties terminą reikšti reikalavimus Unijos paskolų komiteto nariams ir valdybos nariams ir nėra priežastų šį terminą atnaujinti, todėl yra pagrindas ieškinio reikalavimus šiems asmenims atmesti.
12. Atsižvelgdamas į tai, kad Ataskaita buvo tik vienas iš veiksmų, kuriuos atliekant paskola buvo suteikta nemokiai Skolininkei, ir Vertintoja neturėjo sprendimo teisės dėl paskolos išdavimo, o Unijos darbuotojai padarė reikšmingus teisės aktų pažeidimus ir dėjo pastangas, kad Skolininkė neturėtų grąžinti paskolos, teismas nusprendė, kad Vertintoja, vadovaujantis CK 6.253 straipsnio 1 dalimi, iš dalies atleistina nuo atsakomybės, nustatant, kad ji atsakinga už 30 proc. ieškovei padarytos žalos.
13. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal ieškovės ir atsakovės UAB „Baltijos auditas“ apeliacinius skundus, 2020 m. gruodžio 10 d. nutartimi pirmosios instancijos teismo sprendimo dalį, kuria ieškovės ieškinys patenkintas iš dalies ir ieškovei iš atsakovės UAB „Baltijos auditas“ priteistas žalos atlyginimas, metinės procesinės palūkanos ir bylinėjimosi išlaidų atlyginimas, panaikino ir dėl šios dalies priėmė naują sprendimą – ieškovės ieškinio reikalavimus atsakovei UAB „Baltijos auditas“ atmetė, o kitą pirmosios instancijos teismo sprendimo dalį paliko nepakeistą.
14. Teisėjų kolegija nurodė, kad ieškinio senaties termino skaičiavimo pradžia siejama su bankroto administratoriaus paskyrimo data, tačiau, pasikeitus bankroto administratoriui, ieškinio senaties terminai nenutraukiami ir neskaičiuojami iš naujo, todėl pirmosios instancijos teismas, sprenddamas, kad ieškinio dėl žalos atlyginimo pareiškimo ieškovės valdybos ir paskolų komiteto nariams senaties terminas suejo 2018 m. vasario 23 d., t. y. praėjus 3 metams nuo pirminio ieškinio pareiškimo (2015 m. vasario 23 d.), nepažeidė ieškinio senaties termino pradžios ir ieškinio senaties termino skaičiavimo taisyklių. Teisėjų kolegija pažymėjo, jog nenustatyta, kad ieškinio senaties terminas praleistas dėl

svarbių priežasčių. Duomenų, kurie galėtų sudaryti pagrindą manyti, kad ieškovės atstovai dažnai keitėsi arba veikė prieš ieškovės interesus, byloje nėra, todėl teisėjų kolegija vertino, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai nusprendė, jog nėra pagrindo atnaujinti ieškovei ieškinio senaties terminą pareikšti reikalavimus Unijos valdybos ir paskolų komiteto nariams.

15. Apeliacinės instancijos teismas pritarė pirmosios instancijos teismo išvadoms, kad UAB „Baltijos auditas“ parengta Ataskaita buvo neišsami, su esminiais trūkumais, joje nustatyta turto vertė akivaizdžiai neprotinga ir neatitiko realios turto vertės. Teisėjų kolegija pripažino, kad pirmosios instancijos teismo išvada, jog Ataskaita atlikta turto įkeičimo tikslu, yra teisinga, ir atmetė kaip nepagrįstus Vertintojos argumentus, kad nurodant vertinimo tikslą buvo padarytas rašymo apsirinkimas. Atsižvelgdama į tai teisėjų kolegija nusprendė, kad pirmosios instancijos teismo išvada dėl atsakovės UAB „Baltijos auditas“ neteisėtų veiksmų yra pagrįsta, nes Vertintoja, nustatydama Žemės sklypo vertę, aplaidžiai ir nerūpestingai atliko savo profesines pareigas. Tačiau kolegija atkreipė dėmesį, kad nagrinėjamu atveju nėra nustatyta ir ieškovė neįrodinėja, kad Vertintoja ir paskolų komiteto bei valdybos nariai veikė bendrai, turėdami ketinimą padaryti žalą.
16. Teisėjų kolegija nurodė, kad iš pirmosios instancijos teismo byloje nustatytų aplinkybių galima daryti išvadą, jog Vertintojos parengta Ataskaita nebuvo būtinas dokumentas paskolai suteikti ir nesant šio klaidingo turto įvertinimo paskola vis tiek būtų buvusi suteikta, nes Unija nusprendė suteikti paskolą pažeisdama daugelį imperatyvų (Lietuvos Respublikos kredito unijų įstatymo (toliau – KUI) 28 straipsnio 5 dalį, 48 straipsnį, 47 straipsnio 1 dalį; Lietuvos Respublikos finansų įstatymu (toliau – FIĮ) 31 straipsnio 3 dalį), kurių kiekvienas buvo pakankamas pagrindas atsisakyti suteikti paskolą. Teisėjų kolegijos vertinimu, paskolų komiteto ir valdybos nariai realiai nesirėmė Ataskaita, be to, Ataskaita nebuvo būtinas dokumentas paskolai suteikti, nes Unijos valdymo organai turėjo pareigą patys savarankiškai įvertinti įkeičiamo turto vertę. Teisėjų kolegija konstatavo, kad pagal byloje nustatytas aplinkybes, paskolai gauti pateiktų duomenų neišsamumą, Skolininkės finansinės padėties ir jos galimybių grąžinti paskolą atmetimą vertinimą, net nevertinant pateiktos Ataskaitos akivaizdų, jog paskolos paraiška turėjo būti atmetta iš karto arba pateikti duomenys tikslinami, nes atsakingiems darbuotojams turėjo kilti pagrįstų abejonų dėl Skolininkės (ir jos pateiktų duomenų) patikimumo ir teisingumo, todėl pati savaime neteisinga Ataskaita nėra ir negalėjo būti esmine aplinkybe, nulėmusia sprendimą suteikti Skolininkei paskolą, kurios ji negal grąžinti. Teisėjų kolegijos vertinimu, Unijos paskolų komiteto ir valdybos narių neteisėtų veiksmų mastas leidžia teigti, kad atlikdami savo pareigas jie siekė ne patikrinti Skolininkės mokumo galimybes, objektyviai įvertinti suteikiamos paskolos rizikingumą, o tik bet kuriuo atveju pritarti paskolos suteikimui, ignoruodami aplinkybes (tarp jų ir Ataskaitos nepagrįstumą), akivaizdžiai neleidžiančias suteikti Skolininkei prašomo dydžio paskolos. Tokiais veiksmais Unijos valdybos ir paskolų komiteto nariai sąmoningai pažeidė teisės aktų reikalavimus.
17. Teisėjų kolegija nurodė, kad Unijos paskolų komiteto ir valdybos nariai turėjo pareigą atidžiai patikrinti įkeičiamo turto vertę. Unijos paskolų suteikimo ir administravimo tvarkos nuostatos leidžia teigti, kad ginčo Ataskaita buvo tik vienas iš nebūtinų dokumentų, vertintinų sprendžiant dėl paskolos Skolininkei suteikimo, o Unijos paskolų komiteto nariai ir paskolų vadybininkai turėjo pareigą patys įvertinti įkeičiamo turto vertę arba savarankiškai pasitelkti profesionalus įkeičiamo turto vertei nustatyti. Aplinkybė, kad pagal įstatymą Vertintoja atsako tik užsakovui, turėjo būti žinoma Unijos paskolų komiteto ir valdybos nariams, todėl jie privalėjo ypač kritiškai įvertinti Skolininkės užsakymu parengtos Ataskaitos patikimumą, tuo labiau kad Ataskaitoje nustatyta nepagrįstai didelė Žemės sklypo rinkos vertė buvo akivaizdi. Teisėjų kolegija taip pat atkreipė dėmesį, kad Žemės sklypo įkeitimas nebuvo vienintelė prievolių užtikrinimo priemonė, t. y. paskola dar buvo užtikrinta laidavimu, tačiau ir pastarosios užtikrinimo priemonės įvertinimas atliktas formaliai, iš esmės nesiekiant užtikrinti paskolos grąžinimo, kadangi laidavimo terminas baigėsi iki Skolininkės pareigos grąžinti paskolą atsiradimo. Nors įkeičiamo turto įvertinimas ir buvo būtina paskolos suteikimo Skolininkei sąlyga, kadangi Skolininkei negalėjo būti suteikta didesnė nei 90 proc. įkeičiamo turto vertės paskola, tačiau ieškovės valdymo organai galėjo ir turėjo patys nuspręsti dėl įkeičiamo turto vertės arba savarankiškai pasitelkti profesionalus vertinimui parengti, o ne remtis Skolininkės teikiama Ataskaita, kurios nepagrįstumas ieškovei būtų buvęs akivaizdus sandorio rengimo metu, jei jos paskolų komiteto ir valdybos nariai būtų tinkamai atlikę savo pareigas. Atsižvelgdamas į tai, apeliacinės instancijos teismas nepripažino Vertintojos neteisėtų veiksmų kaip būtinosios žalos atsiradimo sąlygos. Teisėjų kolegijos vertinimu, ieškovės patirta žala yra pernelyg nutolusi nuo UAB „Baltijos auditas“ neteisėtų veiksmų parengiant akivaizdžiai klaidingą Ataskaitą, nes būtent ieškovės paskolų komiteto ir valdybos narių veiksmai nulėmė tai, kad Skolininkei buvo išduota paskola, kurios negrąžinus ieškovė patyrė žalą, ir net be turto Vertintojos neteisėtų veiksmų žala vis tiek būtų buvusi patirta, nes paskola būtų buvusi išduota bet kuriuo atveju.
18. Teisėjų kolegija padarė išvadą, kad pirmosios instancijos teismas nepagrįstai pripažino atsakovę UAB „Baltijos auditas“ atsakinga už ieškovei kilusią žalą, nes šiuo atveju nėra vienos iš būtinų sąlygų Vertintojos civilinei atsakomybei kilti – priežastinio ryšio. Kadangi byloje nenustatytas pagrindas atsakovei UAB „Baltijos auditas“ atsakyti pagal ieškovės ieškinį, teisėjų kolegija pažymėjo, kad nėra pagrindo spręsti ir dėl Draudiko atsakomybės.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimų į jį teisiniai argumentai

19. Kasaciniu skundu ieškovė Unija prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2020 m. rugpjūčio 19 d. sprendimo ir Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. gruodžio 10 d. nutarties dalis, kuriose ieškovės ieškinio reikalavimai atsakovei UAB „Baltijos auditas“ atmetti, ir dėl šios dalies priimti naują sprendimą – tenkinti ieškovės ieškinio reikalavimus atsakovei UAB „Baltijos auditas“ visiškai. Be to, ieškovė prašo priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
  - 19.1. Apeliacinės instancijos teismas, nenustatydamas priežastinio ryšio, kaip vienos iš būtinųjų Vertintojos civilinės atsakomybės sąlygų, aiškino ir taikė [CK 6.247](#) straipsnį, nukrypdamas nuo kasacinio teismo praktikos. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2020 m. kovo 5 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. e3K-3-53-611/2020](#), kurioje tiek bylos šalys, tiek faktinės ir procesinės aplinkybės buvo iš esmės analogiškos nagrinėjamai bylai, ieškovei, likviduojamai dėl bankroto kredito unijai, solidariai iš atsakovų – nepagrįstą hipoteką įkeičiamo turto vertinimą pateikusios turto vertintojos, valdybos narių ir paskolų komiteto narių – priteisė žalos atlyginimą, nurodydamas, kad nors turto vertintojos atžvilgiu gali būti nustatytas tik netiesioginis priežastinis ryšys, tačiau atsakovės kalti neteisėti veiksmai, kuriais padaryta žala, susiję apskritai su visos žalos, ne tik su tam tikros jos dalies, atsiradimu. Atsižvelgdama į tai, teisėjų kolegija nusprendė, kad yra pagrindas konstatuoti žalos nedalomumą bei veiksmų bendrumą objektyviaja prasme, nes kiekvienas iš pažeidėjų – turto vertintoja ir paskolų komiteto bei valdybos nariai – prisidėjo prie žalos atsiradimo iš esmės, be jų žala (visa apimtimi) apskritai nebūtų atsiradusi. Objektyvusis turto vertintojos bendrininkavimas pakankamas solidariajai atsakomybei konstatuoti. Kasacinis teismas taip pat konstatavo, kad turto vertintojas, kuris aplaidžiai ir nerūpestingai vykdė savo profesinę pareigą parengti teisingą turto vertinimo ataskaitą, sąmoningai nurodydamas tikrovės neatitinkančią, akivaizdžiai neprotingą žemės sklypo rinkos vertę, savo veiksmais prisidėjo prie žalos ieškovei padarymo ir turi atlyginti ją kartu su paskolą išduodančiais subjektais.
  - 19.2. Apeliacinės instancijos teismas nesivadovavo ir kasacinio teismo 2019 m. lapkričio 4 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-320-916/2019](#) pateiktais išaiškinimais. Vadovaujantis minėta nutartimi, galima teigti, kad dėl neteisingai atlikto įkeičiamo turto vertinimo užtikrinimo priemonė neįvykdė jai skirtos funkcijos. Vertintojas, elgdamasis kaip protingas ir apdairus asmuo, neteisėtų veiksmų atlikimo metu turėjo galimybę numatyti žalingų padarinių subjektui, kuris remsis jo parengta neteisinga turto vertinimo ataskaita, atsiradimą. Vertintojas, būdamas turto vertinimo srities profesionalas, turto rinkos vertės nustatymo užstatui tikslu įvertindamas žemės sklypą, turėjo suprasti, kad jo parengta neteisinga turto vertinimo ataskaita sukels teises pasekmes, t. y. bus panaudota kaip atitinkamą žemės sklypo rinkos vertę pagrindžiantis dokumentas. Kasacinis teismas minėtoje byloje taip pat konstatavo, kad rizika, jog neteisingai parengta turto vertinimo ataskaita nebus kvestionuojama bei gavusių suinteresuotų asmenų, šie asmenys ją priims kaip teisingą ir ja remiamiesi priims atitinkamus sprendimus, tenka tokią ataskaitą parengusiam subjektui. Taigi nagrinėjamu atveju egzistuoja teisinis priežastinis ryšys tarp

Vertintojos neteisėtų veiksmų ir Unijos patirtos žalos.

- 19.3. Apeliacinės instancijos teismas, įvertinęs, kad paskola galėjo būti išduota be turto vertinimo ataskaitos, pažeidė paskolų išdavimą Unijoje reglamentuojančias teisės normas. Atsižvelgiant į KUĮ 47 straipsnio 5 dalį, Unijos įstatų 3.5 punktą, FIĮ 31 straipsnio 3 dalies, Unijos paskolų suteikimo tvarkos 20, 48 punktų reglamentavimą, nepaisant visų nustatytų pažeidimų išduodant paskolą, įkeičiamo turto vertinimo aktas buvo būtina sąlyga paskolai suteikti, kadangi Skolininkei negalėjo būti suteikta didesnė nei 90 proc. įkeičiamo turto vertės paskola. Todėl net ir sutinkant su apeliacinės instancijos teismo vertinimu, kad buvę ieškovės vadovai, išduodami paskolą Skolininkei, sąmoningai siekė pažeisti teisės aktų reikalavimus ir Ataskaita neturėjo esminės įtakos jų apsisprendimui, bet kuriuo atveju Ataskaita buvo būtina paskolos išdavimo sąlyga, kuri leido nuslėpti kitus padarytus pažeidimus. Be klaidingos Ataskaitos paskola nebūtų buvusi suteikta. Vadinas, Vertintojos neteisėti veiksmai buvo privaloma sąlyga išduoti paskolą, todėl tarp Vertintojos neteisėtų veiksmų ir ieškovei padarytos žalos egzistuoja priežastinis ryšys.
- 19.4. Pirmosios instancijos teismo nustatytas atlygintinos žalos dydis neatitinka kasacinio teismo praktikos, suformuotos 2019 m. lapkričio 4 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-3-320-916/2019, kurioje analogišku atveju konstatuotas žalos nedalomumas bei veiksmų bendrumas objektyviaja prasme, nes kiekvienas iš pažeidėjų – turto vertintoja ir paskolų komiteto bei valdybos nariai – prisidėjo prie žalos atsiradimo iš esmės, be jų žala (visa apimtimi) apskritai nebūtų atsiradusi. Kadangi ieškovė reikšė reikalavimus dėl žalos atlyginimo iš atsakovų solidariai, todėl teismas neturėjo pagrindo bendrais veiksmais padarytos žalos dalinti ar mažinti atskirų atsakovų atsakomybę.
- 19.5. Pirmosios instancijos teismas, taikydamas CK 6.253 straipsnio 5 dalį, neteisingai identifikavo nukentėjusį asmenį, kurio interesai ginami byloje pareikštais reikalavimais. Šiuo atveju nukentėję asmenys yra ne Unijos paskolų komiteto ir valdybos nariai, o Unijos kreditoriai, kurie patyrė byloje prašytą priteisti žalą. Be to, CK 6.253 straipsnio 5 dalyje nurodytu pagrindu negalima atleisti nuo civilinės atsakomybės, jeigu tai prieštarautų viešajai tvarkai ar gerai moralei, pažeistų imperatyvias teisės normas. Vertintojos atleidimas nuo civilinės atsakomybės šiuo atveju akivaizdžiai prieštarauja viešajai tvarkai ir gerai moralei, pažeidžia imperatyvias teisės normas. Pirmosios instancijos teismas taip pat padarė Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 270 straipsnio 4 dalies pažeidimą, kadangi neargumentavo priteisto žalos atlyginimo dydžio apskaičiavimo.
20. Atsakovė UAB „Baltijos auditas“ atsiliepimu į ieškovės kasacinį skundą prašo ieškovės kasacinį skundą atmesti ir priteisti iš ieškovės bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
- 20.1. Ieškovės kasaciniame skunde nurodytų Lietuvos Aukščiausiojo Teismo bylų faktinės aplinkybės skiriasi nuo ginčo atvejo, kadangi nurodytose bylose turto vertintoja nustatė sklypo rinkos vertę įkeitimo tikslu, taip pat nustatė likvidacinę turto vertę, tuo tarpu nagrinėjamu atveju turto vertės nustatymo pažymoje Nr. 10/08-25, kuri yra galutinis vertintojo išvados patvirtinimas, aiškiai nurodytas vertinimo tikslas – „užsakovo pageidavimui“, kuris negalėjo būti suprastas kaip vertinimas įkeitimui. Taigi ieškovės nurodyta teismų praktika yra neaktuali.
- 20.2. Šiai bylai taikytini kasacinio teismo išaiškinimai 2019 m. kovo 14 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-3-92-687/2019, kurioje kredito unijos ieškinys turto vertintojai buvo atmestas tuo pagrindu, kad vertinimas buvo atliktas ne įkeitimo tikslu, todėl kredito unijos valdymo organų nariams turėjo būti aišku, kad jie neturi būtinų dokumentų sprendimui dėl paskolos išdavimo priimti. Minėtoje byloje teismas laikė, kad turto vertinimo ataskaita savaime žalos nepadaro ir ji nesudarė pagrindo kredito unijos valdybos ir paskolų komiteto nariams besąlygiškai ja vadovautis.
- 20.3. Teismo įsitikinimas, kad Vertintoja vertinimą atliko įkeitimo tikslu, yra nulemtas proceso teisės normų pažeidimų vertinant įrodymus. Tokia teismo išvada paremta dokumentu, kuriame padarytas rašymo apsirinkimas, nors apie klaidą Vertintoja nurodė dar pirmosios instancijos teisme. Tai, kad sklypas buvo vertinamas ne įkeitimo tikslu, o užsakovo pageidavimu, patvirtina tiek vertinimo techninė užduotis, tiek turto vertės nustatymo pažyma, kuri yra aukštesnio rango dokumentas, taip pat tai, kad nebuvo nustatoma likvidacinė sklypo vertė bei taikytas maksimalaus ir geriausio turto panaudojimo principas. Be to, Vertintoja Ataskaitoje apsibrėžė savo atsakomybės ribas, neprisimdama įsipareigojimų dėl turto vertės, pasikeitus turto naudojimo sąlygoms.
- 20.4. Lietuvos banko valdybos 2008 m. rugsėjo 25 d. nutarimu Nr. 149 patvirtintų Vidaus kontrolės ir rizikos vertinimo (valdymo) organizavimo nuostatų, kurie taikomi ir kredito unijoms, 18 punkte nurodyta, kad bankas turi atsižvelgti į skolininko finansinę padėtį, jo gebėjimą grąžinti lėšas ir, kai reikia, į gautą užtikrinimo priemonę. Taigi Lietuvos bankas prioritetą suteikia skolininko gebėjimui grąžinti lėšas, o įkaitui skiria pagalbinį vaidmenį. Be to, bylos dokumentai liudija, kad ieškovė priėmė sprendimą išduoti paskolą dar iki įkaito vertės nustatymo. Pagal Unijos paskolų suteikimo ir administravimo tvarkos 23 punktą valdyba, apsvarsčiusi kliento paskolos prašymą, galutinį savo sprendimą įformina užpildydama formą „Pagrindinės paskolos suteikimo sąlygos“, kurią pasirašo visi posėdyje dalyvavę valdybos nariai. Paskolų suteikimo ir administravimo tvarkos 34 punkte nustatyta, kad paskola gali būti išmokėta, tik jeigu paskolos sutarties sąlygos atitinka Pagrindinės paskolos suteikimo sąlygas ir byloje surinkti visi paskolai išmokėti būtini dokumentai. Nagrinėjamu atveju formos „Pagrindinės paskolos suteikimo sąlygos“ sudarymo data – 2010 m. rugpjūčio 17 d. Tai reiškia, kad sprendimas išmokėti paskolą buvo priimtas dar iki turto vertinimo sutarties sudarymo ir sklypo vertės nustatymo, todėl apeliacinės instancijos teismas pagrįstai nusprendė, kad ir nesant Vertintojos neteisėtų veiksmų žala vis tiek būtų buvusi patirta, nes paskola būtų buvusi išduota bet kuriuo atveju.
- 20.5. Juridinis asmuo yra neatsiejamas nuo savo įgaliotų valdymo organų. Valdymo organų neteisėti veiksmai laikytini paties juridinio asmens neteisėtais veiksmais, o tais veiksmais sukurta žala yra paties juridinio asmens sau sukurta žala. Nukentėjusiais pripažinus Unijos kreditorius, keltinas klausimas dėl ieškovės subjektiškumo. Be to, ieškovė per plačiai traktuoja TVVPĮ 13 straipsnio nuostatas, neatsižvelgdama į esminę aplinkybę, kad įstatymas nustato žalos atlyginimą ne bet kam, o tik vertinimo užsakovui, kuriuo ieškovė nebuvo.
- 20.6. Apeliaciniam teismui pakeitus pirmosios instancijos teismo sprendimą ir priežastinį ryšį įvertinus kaip pemelyg nutolusį bei nesant solidariosios atsakomybės subjektų daugeto, ieškovės teiginiai dėl pirmosios instancijos teismo nustatytų atsakomybės proporcijų yra neaktualūs.
21. Atsakovai D. Č., E. P., I. I. ir J. B. atsiliepimuose į kasacinį skundą prašė bylą spręsti teismo nuožiūra.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl priežastinio ryšio kaip vienos iš turto vertintojo civilinės atsakomybės sąlygų

22. Nagrinėjamoje byloje sprendžiamas solidariosios turto vertintojo civilinės atsakomybės objektyviojo bendrininkavimo pagrindu klausimas. Kasacinio nagrinėjimo dalykas yra tik vienos iš turto vertintojo civilinės atsakomybės sąlygų – priežastinio ryšio – nustatymo aiškinimas ir taikymas.
23. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad objektyvusis bendrininkavimas – tai atvejis, kai žala atsiranda tik dėl kelių atskirų, pavienių priežasčių sąveikos, t. y. keli pažeidėjai veikia atskirai neturėdami bendro ketinimo sukelti žalą, vienas apie kito neteisėtus veiksmus dažniausiai nežinodami, tačiau žala atsiranda tik dėl to, kad kiekvieno jų veiksmas buvo būtinoji žalos atsiradimo priežastis. Objektyviojo bendrininkavimo atveiu pažeidėjų veiksmų bendrumas nėra akivaizdžiai išreikštas. Jokio susitarimo sukelti žalą ar dalyvauti atliekant neteisėtus veiksmus nėra. Vis dėlto kiekvienas iš pažeidėjų prisideda prie žalos atsiradimo iš esmės – be jo žala (visa apimtimi) apskritai nebūtų atsiradusi. Kadangi objektyviojo bendrininkavimo atveiu kelios priežastys yra atskiros, tačiau priklausančios viena nuo kitos, tai atsižvelgiant į šią priklausomybę galima konstatuoti žalos nedalomumą bei veiksmų bendrumą objektyvia prasme (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. kovo 3 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-7-144/2014; 2015 m. liepos 3 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-429-313/2015; 2015 m. gruodžio 11 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-665-969/2015; 2016 m. kovo 2 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-132-695/2016 24 punkta; 2018 m. birželio 15 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-235-1075/2018 33 punktą; 2019 m. liepos 4 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-232-611/2019 41 punktą).
24. CK 6.247 straipsnyje, reglamentuojančiame civilinės atsakomybės sąlygas – priežastinio ryšio sampratą, nustatyta, kad atlyginami tik tie nuostoliai, kurie susiję su veiksmu (veikimu, neveikimu), nulėmusiais skolininko civilinę atsakomybę tokiu būdu, kad nuostoliai pagal jų ir civilinės atsakomybės prigimtį gali būti laikomi skolininko veiksmų (veikimo, neveikimo) rezultatu.
25. Kasacinis teismas yra nurodęs, kad priežastinio ryšio nustatymo civilinėje byloje procesą sąlygiškai galima išskirti į du etapus. Pirmame etape *conditio sine qua non* (privaloma sąlyga) testu nustatomas faktinis priežastinis ryšys ir sprendžiama, ar žalingi padariniai kyla iš neteisėtų veiksmų, t. y. nustatoma, ar žalingi padariniai būtų atsiradę, jeigu nebūtų buvę neteisėto veiksmo. Kitame etape nustatomas teisinis priežastinis ryšys, kai sprendžiama, ar padariniai teisine prasme nėra pernelyg nutolę nuo neteisėto veiksmo (neveikimo). Nustatant teisinį priežastinį ryšį reikia įvertinti atsakovo, jeigu jis elgtųsi kaip protingas ir apdairus asmuo, galimybę neteisėtų veiksmų atlikimo metu numatyti žalos atsiradimą, neteisėtais veiksmais pažeistos teisės ar teisėto intereso prigimtį ir vertę bei pažeisto teisinio reglamentavimo apsauginį tikslą (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 1 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-53/2010 ir joje nurodyta kasacinio teismo praktika; 2019 m. birželio 4 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-193-469/2019 35 punkta; 2019 m. lapkričio 4 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-320-916/2019 71 punkta; 2019 m. gruodžio 19 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-393-916/2019 36 punktą).
26. Objektyviojo bendrininkavimo atveju turi būti nustatytas kiekvieno bendrininko veiksmų ryšys su ta pačia kilusia žala. Objektyviojo bendrininkavimo atveiu solidarioji atsakomybė taikoma ne dėl to, kad preziumuojamas kiekvieno asmens veiksmų ir kilusių padarinių priežastinis ryšys, o dėl to, jog nustatoma, kad kiekvieno asmens veiksmas yra būtini visiškai žalai atsirasti. Todėl turi būti nustatytas faktinis ir teisinis priežastinis kiekvienos priežasties ir kilusių padarinių ryšys (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-59-1075/2020, 32 punktas).
27. Kaip minėta, kasacinio teismo praktikoje faktiniam priežastiniam ryšiui nustatyti taikomas *conditio sine qua non* testas, t. y. nustatoma, ar žala būtų atsiradusi, jeigu nebūtų buvę neteisėto veiksmo. Šis testas taikomas ir objektyviojo bendrininkavimo atveiu. Kita vertus, tam tikrose situacijose atsižvelgiant į konkrečios bylos aplinkybes, dauginio priežastingumo atveju šis testas gali būti ir modifikuojamas. Objektyviojo bendrininkavimo atveiu kiekvieno iš asmenų veiksmas atskirai, taip pat visi kartu būtini žalai atsirasti. Todėl tokiais atvejais, atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes, atsakomybė vienam iš asmenų gali būti netaikoma, jeigu nebus nustatytas faktinis priežastinis ryšys (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-59-1075/2020, 33 punktas).
28. Nustačius faktinį priežastinį ryšį, atitinkamai nustatomas teisinis kiekvieno iš asmenų veiksmų ir kilusių padarinių teisinis priežastinis ryšys, t. y. nustatoma, ar nuostoliai pagal jų ir civilinės atsakomybės prigimtį gali būti laikomi skolininko veiksmų (veikimo, neveikimo) rezultatu (CK 6.247 straipsnis). Taigi, net ir nustačius faktinį priežastinį ryšį, atsakomybė vienam iš asmenų gali būti netaikoma, jeigu nebus nustatytas teisinis priežastinis ryšys (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-59-1075/2020, 34 punktas).
29. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad UAB „Baltic Stockholm Sparkassa“, siekdama gauti paskolą apyvartinėms lėšoms ir Žemės sklypui pirkti, savo įsipareigojimų įvykdymui užtikrinti pasiūlė Unijai įkeisti įsigytą Žemės sklypą ir pateikė ieškovei atsakovės UAB „Baltijos auditas“ 2010 m. rugpjūčio 25 d. parengtą Ataskaitą, kurioje nurodyta, kad Žemės sklypo rinkos vertė yra 2 647 000 Lt (766 624,18 Eur). 2010 m. rugsėjo 6 d. sudaryta paskolos sutartini ieškovė suteikė UAB „Baltic Stockholm Sparkassa“ 2 380 000 Lt (689 295,64 Eur) dydžio paskolą. Prievolių pagal nurodytą paskolos sutartį įvykdymas buvo užtikrintas Žemės sklypo hipoteka. Skolininkė nustatytu terminu paskolos negrąžino, jai iškelta bankroto byla, joje patvirtintas 2 637 003,93 Lt (763 729,13 Eur) Unijos reikalavimas. Byloje nustatyta, kad Ataskaitoje nustatyta Žemės sklypo vertė yra 65 kartus didesnė už teismo ekspertės ir 49 kartus didesnė už VĮ Registrų centro nustatytą Žemės sklypo vertę.
30. Pirmosios instancijos teismas nustatė, kad Vertintoja parengė teisės aktų reikalavimų neatitinkančią Ataskaitą, kurioje neteisingai nurodyta Žemės sklypo vertė. Kadangi ši Ataskaita buvo panaudota turtui įkeisti išduodant paskolą, kuri vėliau nebuvo grąžinta, teismas nusprendė, kad Vertintojos veiksmas prisidėjo prie žalos Unijai atsiradimo, t. y. egzistuoja teisinis priežastinis ryšys tarp UAB „Baltijos auditas“ neteisėtų veiksmų ir ieškovės žalos, patirtos Skolininkei negrąžinus paskolos, todėl yra pagrindas Vertintojai taikyti civilinę atsakomybę. Apeliacinės instancijos teismas, nors ir sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada dėl atsakovės UAB „Baltijos auditas“ neteisėtų veiksmų pasireiškusių aplaidžiu ir nerūpestingu savo profesinių pareigų atlikimu vertinant Žemės sklypą, tačiau, priešingai nei pirmosios instancijos teismas, vertino, kad nagrinėjamu atveju nėra vienos iš būtinų sąlygų – priežastinio ryšio – atsakovės UAB „Baltijos auditas“ civilinei atsakomybei kilti.
31. Ieškovė, nesutikdama su apeliacinės instancijos teismo išvadomis dėl priežastinio ryšio tarp Vertintojos neteisėtų veiksmų ir ieškovei kilusios žalos nebuvimo, kasaciniu skundu nurodo, kad apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino ir taikė CK 6.247 straipsnį nuostatas.
32. Iš apeliacinės instancijos teismo argumentų matyti, kad teismas visų pirma vertino, kad nėra faktinio priežastinio ryšio tarp Vertintojos neteisėtų veiksmų ir žalos. Teismo vertinimu, žalingi padariniai (ieškovės žala) būtų kilę, jei nebūtų buvę ir atsakovės – Vertintojos – neteisėtų veiksmų, nes, pirma, paskolų komiteto ir valdybos nariai realiai nesirėmė Žemės sklypo vertinimo Ataskaita, o antra, Unijos valdymo organai turėjo pareigą patys savarankiškai įvertinti įkeičiamo turto vertę. Apeliacinės instancijos teismas išvada, kad paskolų komiteto ir valdybos nariai realiai nesirėmė Žemės sklypo vertinimo Ataskaita, padarė remdamasis tuo, kad Unijos valdybos ir paskolų komiteto nariai suteikė paskolą pažeisdami daugelį imperatyvų (KUI 28 straipsnio 5 dalį, 48 straipsnį, 47 straipsnio 1 dalį, FII 31 straipsnio 3 dalį), kurių kiekvienas buvo pakankamas pagrindas atsakyti suteikti paskolą, t. y. apeliacinės instancijos teismas, padarydamas tokią išvadą, rėmėsi Unijos valdybos ir paskolų komiteto pareigų pažeidimu, nevykdymu.
33. *Conditio sine qua non* testas lemia būtinumą nustatyti, ar neteisėti veiksmas buvo būtina žalos atsiradimo priežastis (būtina priežastis). Minėta, kad tam tikrose situacijose atsižvelgiant į konkrečios bylos aplinkybes, dauginio priežastingumo atveju šis testas gali būti ir modifikuojamas. Tam tikrais atvejais gali būti taikomas ne būtinis, o pakankamas priežasties testas, t. y. dauginio priežastingumo atveiu neteisėti veiksmas bus laikomi padarytos žalos priežastimi ir tais atvejais, kai nustatoma, kad neteisėti veiksmas buvo pakankama žalingų padarinių priežastis.
34. Teisėjų kolegija sutinka, kad, Unijos paskolų komiteto ir valdybos nariams priėmus neteisėtą sprendimą pritarti paskolos UAB „Baltic

Stockholm Sparkassa“, kuria susigėrėjusi Unija neteko galimybės, suteikimui. Unija patvėrė žalos. Tačiau, pagrįstai atveju nėra ginčo, kad Unijos paskolų komiteto ir valdybos narių neteisėti veiksmai vertintini kaip siejami būtino priežastinio ryšio su atsiradusia žala. Teisėjų kolegijos vertinimu, siekiant nustatyti, ar Vertintojos neteisėtus veiksmus ir nustatytą žalą sieja priežastinis ryšys, pirmiausia būtina įvertinti turto vertinimo reikšmę sprendimui dėl paskolos suteikimo priimti.

35. KUĮ (redakcija, galiojusi nuo 2010 m. sausio 5 d. iki 2010 m. gruodžio 30 d.) 47 straipsnio 5 dalyje buvo nustatyta, kad kredito unija lėšas skolinti gali tik skolininį užtikrinant bent viena [CK](#) nurodyta prievolių užtikrinimo priemone, išskyrus šio straipsnio 3 dalyje nustatytą atvejį. Pagal FII 31 straipsnio 3 dalies 1 punktą finansų įstaiga, prieš priimdama sprendimą įsigyti kapitalo arba pinigų rinkos priemonių, skolinti, prisiimti įsipareigojimus už savo klientą, privalo įsitikinti, kad įsigijamas finansinis turtas, įkeičiamas arba kitas turtas, iš kurio ateityje gali būti tenkinamas finansų įstaigos reikalavimas, tikrai yra ir iš jo gali būti tenkinamas įgytas finansų įstaigos reikalavimas. Pagal Lietuvos banko valdybos 2008 m. rugsėjo 25 d. nutarimu Nr. 149 patvirtintų Vidaus kontrolės ir rizikos vertinimo (valdymo) organizavimo nuostatų (redakcija, galiojusi nuo 2009 m. balandžio 1 d. iki 2010 m. gruodžio 30 d.), kurios taikomos ir kredito unijų veiklai, 18 punktą, vertindamas skolininkų riziką, bankas turi atsižvelgti į skolininko finansinę padėtį, jo gebėjimą grąžinti lėšas ir, kai reikia, į gautą užtikrinimo priemonę bei užtikrinimo priemonės objekto srautus.
36. Tai, kad paskola turi būti garantuota bent viena [CK](#) nustatyta prievolių užtikrinimo priemone, buvo įtvirtinta ir Unijos paskolų suteikimo ir administravimo tvarkos 40 punkte. Be to, atsižvelgiant į minėtos tvarkos 48 punktą, nuo įkeisto daikto vertės priklauso išduodamos paskolos dydis. Vadovaujantis Unijos paskolų suteikimo ir administravimo tvarkos 49 punktu, įkeičiamo daikto vertę nustato kredito unijos paskolų komiteto nariai, kredito unijos paskolų vadybininkai arba profesionalūs vertintojai.
37. Iš nurodyto teisinio reglamentavimo galima daryti išvadą, kad Skolininkei išduotos paskolos atveju turėjo būti taikoma užtikrinimo priemonė. Šiuo atveju buvo pasirinkta Žemės sklypo hipoteka ir Unija turėjo pareigą įsitikinti, kad iš įkeičiamo Žemės sklypo ateityje galės būti tenkinamas Unijos reikalavimas. Apeliacinės instancijos teismas nustatė, kad įkeičiamo turto įvertinimas buvo būtina sąlyga suteikti paskolą Skolininkei, kadangi Skolininkei negalėjo būti suteikta didesnė nei 90 proc. įkeičiamo turto vertės paskola. Siekiant, kad paskolos užtikrinimo priemonė – turto įkeitimas – įvykdytų savo funkciją, buvo svarbu nustatyti teisingą turto vertę. Atsižvelgdama į tai, teisėjų kolegija nusprendžia, kad turto vertinimas buvo būtina sprendimo dėl paskolos suteikimo priemonės sąlyga. Tuo labiau reikšmingas yra profesionalaus turto vertintojo atliktas turto vertinimas. Todėl, teisėjų kolegijos vertinimu, Unijos paskolos komiteto narių ir valdybos narių pareigų netinkamas vykdymas neeliminuoja profesionalaus turto vertintojo atlikto vertinimo reikšmės paskolos suteikimo procese, t. y. nepaneigia to, kad Vertintoja savo veiksmis (neteisingos turto vertinimo ataskaitos parengimu) prisidėjo prie žalos ieškovei kilimo sąlygų sudarymo, sukurdamą tam prielaidas.
38. Vertintojos Ataskaita buvo pateikta Unijai. Vertintojos Ataskaita pagrindė įkeičiamo turto vertės pakankamumą suteiktos paskolos grąžinimui užtikrinti. Ataskaitoje nurodyta Žemės sklypo vertė sudarė 2 647 000 Lt (766 624,18 Eur), o Unija suteikė Skolininkei 2 380 000 Lt paskolą, t. y. matyti, kad paskolos dydis atitiko Unijos patvirtintuose teisės aktuose nustatytą reikalavimą, kad suteiktos paskolos dydis nebūtų didesnis nei 90 proc. įkeičiamo turto vertės. Įkeičiamo turto vertės pakankamumas, ypač kai turto vertę nustato profesionalus turto vertintojas, savaime gali lemti sprendimą dėl paskolos suteikimo priimančių asmenų mažesnę dėmesingumą ir poreikį išsamiai vertinti kitas su paskolos gavėjo finansine padėtimi susijusias aplinkybes, tikintis, kad net jei paskolos gavėjas nebus pajėgus grąžinti paskolos, tokia paskola bus padengta iš įkeičiamo turto vertės.
39. Tai reiškia, kad Vertintojos Ataskaita iš principo sudarė sąlygas paskolų komiteto ir valdybos nariams grįsti savo sprendimų teisėtumą suteikiant Skolininkei jos prašomo dydžio paskolą. Neturėdami Ataskaitos, paskolų komiteto ir valdybos nariai nebūtų turėję jokio pagrindo laikyti, kad Žemės sklypo rinkos vertė yra 2 647 000 Lt (766 624,18 Eur) ir priimti sprendimą dėl didesnės paskolos Skolininkei suteikimo. Teisėjų kolegija sutinka su kasacinio skundo argumentu, jog, neturėdamas turto vertę bent formaliai pagrindžiančios turto vertinimo ataskaitos, ieškovas neturėtų teisės ir negalėtų išduoti tokio dydžio paskolos, kokia buvo išduota šio ginčo atveju. Be to, vien ta aplinkybė, kad Unijos paskolų komiteto ir valdybos nariai tinkamai neįvertino Ataskaitos turinio, nepastebėjo jos trūkumų, nesudaro pagrindo teigti, kad jie šia Ataskaita apskritai nesivadovavo. Taip pat byloje nėra ir jokių duomenų, leidžiančių teigti, kad tuo atveju, jei Vertintoja Žemės sklypą būtų įvertinusi realia rinkos kaina, Unija Skolininkei vis tiek būtų išdavusi net 689 295,64 Eur paskolą. Be to, kaip teisingai kasaciniu skundu nurodo ieškovas, neteisinga Ataskaita leidžia nuslėpti kitus padarvius pažeidimus. Jeigu paskola būtų buvusi išduota nesant Ataskaitos, pažeidimai išduodant paskolą būtų buvę akivaizdūs ir negalėtų būti nuslėpti.
40. Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį, kad žalą lėmė ne tik tai, jog Skolininkė dėl savo prastos finansinės padėties, kurios tinkamai neįvertino atsakingi Unijos asmenys, negalėjo grąžinti paskolos, bet ir tai, kad grąžintinos sumos Unija negalėjo išieškoti iš iešto turto, nes jo vertė neatitiko Vertintojos parengtoje Ataskaitoje nurodyto dydžio. Šiuo atveju dėl neteisingai atlikto Žemės sklypo vertinimo paskolos užtikrinimo priemonė neįvykdė jai skirtos funkcijos. Šios aplinkybės leidžia daryti išvadą, kad Vertintoja savo veiksmis (neteisingos turto vertinimo ataskaitos parengimu) prisidėjo prie žalos ieškovei kilimo sąlygų sudarymo, sukurdamą tam prielaidas, todėl Vertintojos neteisėtus veiksmus su žalingais padariniais siejo pakankamas priežastinis ryšys.
41. Remdamasi išdėstytais argumentais teisėjų kolegija daro išvadą, kad apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nusprendė, jog neegzistuoja faktinis priežastinis ryšys tarp Vertintojos neteisėtų veiksmų ir žalingų padarinių.
42. Šioje nutartyje minėta, kad, nustačius faktinį priežastinį ryšį, būtina nustatyti ir teisinį priežastinį ryšį, kai sprendžiama, ar padariniai teisine prasme nėra permelyg nutolę nuo neteisėto veiksmo (neveikimo). Apeliacinės instancijos teismas priežastinį ryšį tarp Vertintojos neteisėtų veiksmų ir ieškovės patirtos žalos netinkamai įvertino kaip permelyg nutolusį ir dėl to nekvalifikuotina kaip vieną iš būtinųjų civilinės atsakomybės šiai atsakovei taikymo sąlygų. Teisėjų kolegijos vertinimu, tokiai išvadai nagrinėjamoje byloje nėra teisinio pagrindo.
43. Minėta, kad nustatant teisinį priežastinį ryšį reikia įvertinti atsakovo, jeigu jis elgtųsi kaip protingas ir apdairus asmuo, galimybę neteisėtų veiksmų atlikimu metu numatyti žalos atsiradimą, neteisėtais veiksmais pažeistos teisės ar teisėto intereso prigimtį ir vertę bei pažeisto teisinio reglamentavimo apsauginį tikslą. Atsakovė UAB „Baltijos auditas“, būdama turto vertinimo srities profesionalė turėjo suprasti, kad jos parengta neteisinga turto vertinimo ataskaita sukels teises pasekmes, t. y. bus panaudota kaip Žemės sklypo rinkos vertę pagrindžiantis dokumentas, ir, elgdama kaip protingas ir apdairus asmuo, įvertindama Žemės sklypą, turėjo numatyti žalingų padarinių subjektui, kuris remsis jos parengta neteisinga turto vertinimo ataskaita, atsiradimą. Kaip yra nurodęs kasacinis teismas, rizika, kad neteisingai parengta turto vertinimo ataskaita nebus kvestionuojama ją gavusių suinteresuotų asmenų, šie asmenys ją priims kaip teisingą ir ją remdamosi priims atitinkamus sprendimus, tenka tokia ataskaitą parengusiam subjektui (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-320-916/2019, 76 punktas; 2020 m. kovo 5 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-53-611/2020](#), 70 punktas).
44. Pažymėtina, kad bylą nagrinėję teismai nustatė, jog Ataskaita buvo parengta turto įkeitimo tikslu. Vertintoja kasacinio skundo neteikė. Kasacinis teismas yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių ([CPK 353 straipsnio](#) 1 dalis), todėl Vertintojos atsiliepimo į kasacinį skundą teiginiai, kad Ataskaita buvo rengiama ne įkeitimo tikslu, nėra kasacinio nagrinėjimo dalykas. Be to, teisėjų kolegija pažymi, kad nėra svarbu, kokių tikslų Ataskaita buvo rengiama, nes turto vertintojas turi pareigą pateikti teisingą išvadą dėl vertinamo turto vertės nepriklausomai nuo turto vertinimo atlikimo pagrindo. Turto vertė nustatoma objektyviai vadovaujantis rinkos ekonomikos logika. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad, nepriklausomai nuo užsakovo pageidavimų, turto vertintojas turi elgtis profesionaliai ir nustatyti teisingą turto vertę (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-34-684/2021](#), 36 punktas), o šiuo atveju šią savo pareigą Vertintoja įvykdė netinkamai.
45. Remdamasi tuo, kas išdėstyta, teisėjų kolegija konstatuoja, kad yra pagrindas pripažinti pagrįstais kasacinio skundo argumentus,

jog apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino ir taikė [CK 6.247 straipsnio](#) nuostatas.

Dėl bylos procesinės baigties ir bylinėjimosi išlaidų atlyginimo

46. Teisėjų kolegijai konstatavus, kad apeliacinės instancijos teismas, sprenddamas dėl Vertintojos civilinės atsakomybės sąlygų, netinkamai aiškino ir taikė [CK 6.247 straipsnio](#) nuostatas, yra pagrindas daryti išvadą, kad teismas nepagrįstai nenustatė vienos iš Vertintojos civilinės atsakomybės sąlygų – priežastinio ryšio – ir nepagrįstai nusprendė, kad civilinė atsakomybė Vertintojai netaikytina. Dėl nurodytos priežasties skundžiama apeliacinės instancijos teismo nutarties dalis, kuria atmesti ieškinio reikalavimai dėl žalos atlyginimo priteisimo iš atsakovės UAB „Baltijos auditas“, negali būti pripažinta teisėta, todėl yra naikintina.
47. Apeliacinės instancijos teismui nepagrįstai nenustačius priežastinio ryšio tarp Vertintojos neteisėtų veiksmų ir ieškovei kilusios žalos, liko neišnagrinėti ieškovės apeliacinio skundo argumentai dėl priteistos žalos atlyginimo dydžio, jo mažinimo [CK 6.253 straipsnio](#) 5 dalies pagrindu. Apeliacinės instancijos teismui apskritai nepasisakius dėl dalies apeliacinio skundo argumentų, šie klausimai negali būti kasacijos dalykas. Dėl šios priežasties, panaikinus skundžiamą apeliacinės instancijos teismo nutarties dalį, byla perduodama apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo ta apimtimi, kiek ieškovės apeliacinio skundo argumentai liko neišnagrinėti ([CPK 359 straipsnio](#) 1 dalies 5 punktas).
48. Kadangi byla grąžintina apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo, šalių turėtų bylinėjimosi išlaidų, taip pat išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu, atlyginimo klausimas paliktinas spręsti šiam teismui kartu su kitų bylinėjimosi išlaidų paskirstymu ([CPK 93, 96 straipsniai](#)).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 362 straipsniu,

n u t a r i a :

Panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. gruodžio 10 d. nutarties dalį, kuria atmestas ieškinio reikalavimas dėl žalos atlyginimo iš atsakovės uždarnosios akcinės bendrovės „Baltijos auditas“, ir perduoti šią bylos dalį iš naujo nagrinėti Lietuvos apeliaciniam teismui.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Danguolė Bublienė

Andžej Maciejewski

Gediminas Sagatys